

Sygn. akt I ACa 418/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Leon Miroszewski (spr.)
Sędziowie:	SSA Artur Kowalewski SSA Zbigniew Ciechanowicz
Protokolant:	sekretarz sądowy Emilia Misztal

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2020 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa M. U.

przeciwko M. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 21 września 2018 r. sygn. akt I C 636/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 4050,00 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Artur Kowalewski Leon Miroszewski Zbigniew Ciechanowicz

Sygnatura akt: I ACa 418/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 września 2018 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie, w sprawie o sygnaturze akt I C 636/17, w punkcie I. uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda M. U. umowę darowizny nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Świnoujściu prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartą w dniu 23 maja 2014 r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem L. J. zastępcą T. S., rep. A nr (...), pomiędzy Z. G. a pozwanym M. G., w celu zaspokojenia wierzytelności pieniężnych powoda wobec Z. G. wynikających z następujących tytułów wykonawczych:

1) wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 7 października 2014 r., sygn. akt I C 202/14 w kwocie 77 527,80 zł tytułem należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 września 2013 r. i kosztami procesu,

2) wyroku Sądu Rejonowego w Świnoujściu z dnia 16 czerwca 2015 r., sygn. akt VI C 92/15 w kwocie 64 836,42 zł tytułem należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 września 2013 r. i kosztami procesu; w punkcie II. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 12.536 złotych tytułem kosztów procesu.

Przedstawiając ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy wskazał, że nieruchomość będąca przedmiotem podważanej w pozwie czynności położona jest w miejscowości K., gmina G., jej powierzchnia wynosi 4,11 ha, zabudowana jest budynkiem mieszkalnym oznaczonym numerem porządkowym (...), dwoma budynkami niemieszkalnymi i pięcioma budynkami gospodarczymi, działki nr (...) i działki nr (...), stanowiła własność Z. G., prowadzącego gospodarstwo rolne w miejscowości K. w gminie G.. Nieruchomość tę Z. G. nabył w 1992 r., będąc w związku małżeńskim, przy czym nabycia dokonał za fundusze osobiste na swój majątek osobisty. W ramach prowadzonej działalności Z. G. zawarł w dniu 11 kwietnia 2013 r. z powodem, prowadzącym przedsiębiorstwo (...), umowę sprzedaży, na podstawie której powód sprzedał Z. G. towar za łączną cenę 64 836,42 zł, która jednak nie została zapłacona przez kupującego w umówionym terminie do 31 sierpnia 2013 r. Wobec tego powód złożył przeciwko Z. G. pozew o zapłatę do Sądu Rejonowego w Chełmnie, który w dniu 13 lutego 2014 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający roszczenie (sygn. akt VI Nc 15/14), a następnie po przekazaniu sprawy według właściwości miejscowej Sąd Rejonowy w Świnoujściu wyrokiem z dnia 16 czerwca 2015 r. (sygn. akt VIC 92/15) zasądził od Z. G. na rzecz M. U. kwotę 64 836,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 1 września 2013 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w kwocie 6 859 zł. Wyrok uprawomocnił się i w dniu 28 lipca 2015 r. wyrokowi nadana została klauzula wykonalności i jednocześnie przyznano wierzycielowi 66 zł tytułem kosztów postępowania klauzulowego. W maju 2013 r. Z. G. kupił od powoda towar za cenę 77 527,80 zł, która nie została zapłacona. Wobec powyższego powód wniósł pozew o zapłatę do Sądu Okręgowego w Słupsku, który w dniu 27 stycznia 2014 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, a następnie po rozpoznaniu sprzeciwu wyrokiem z dnia 7 października 2014 r. (sygn. akt I C 202/14) zasądził od Z. G. na rzecz powoda kwotę 77 527,80 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 września 2013 r. i kosztami procesu w kwocie 7 494 zł. Po uprawomocnieniu się tego orzeczenia wyrokowi nadano klauzulę wykonalności.

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że w grudniu 2014 r. powód skierował do komornika wnioski o wszczęcie egzekucji z drugiego spośród wymienionych tytułu. W toku egzekucji komornik zajął m.in. zasiewy pszenżyta ozimego, rzepaku, jęczmienia i pszenicy na działkach położonych w N. (działki (...)), J. (działki nr (...)) i S. (działki nr (...)). Będący pozwany w niniejszej sprawie syn dłużnika – M. G. w lipcu 2015 r. złożył przeciwko M. U. pozew o zwolnienie od egzekucji zasiewów pszenżyta, rzepaku, jęczmienia i pszenicy na działkach położonych w N. (działki (...)), J. (działki nr (...)) i S. (działki nr (...)) wskazując, że zasiewy te stanowią jego własność, albowiem zostały dokonane na gruntach, które zostały mu użyczone przez dłużnika Z. G.. Wyrokiem z dnia 25 maja 2016 r. (sygn. akt I C 888/15) Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo M. G. w całości.

W dniu 24 kwietnia 2013 r. I. G. i M. G. zawarli umowę darowizny (rep. A nr (...)) na mocy, której I. G. darowała swojemu synowi (pозwanemu) nieruchomość położoną w G. przy ul. (...) stanowiącą działkę nr (...) o powierzchni 0,0693 ha zabudowaną budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Jednocześnie w tej samej umowie M. G. ustanowił nieodpłatnie na całej darowanej nieruchomości dożywotnie prawo służebności osobistej mieszkania na rzecz swoich rodziców I. i Z. G. polegające na korzystaniu przez uprawnionych łącznie z właścicielem całej nieruchomości.

Następnie w dniu 23 maja 2014 r. Z. G. zawarł z pozwanym M. G. umowę darowizny (rep. A nr (...)), na mocy której Z. G. darował swojemu synowi prawo własności zabudowanej nieruchomości rolnej stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 4,11 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Strony umowy określiły wartość darowizny na kwotę 300 000 zł. W dacie zawierania powyższej umowy pozwany przebywał w zakładzie karnym (od 3 kwietnia 2014

r.), wobec czego przy zawieraniu umowy reprezentowany był przez swoją matkę I. G. na podstawie pełnomocnictwa notarialnego z dnia 16 kwietnia 2014 r. W tym okresie stałym miejscem zamieszkania M. G. był dom przy ul. (...) w G., gdzie mieszkali również jego rodzice. M. G. przebywał w zakładzie karnym do 1 lutego 2016 r.

Z. G. darował pozwanemu także inne nieruchomości i ruchomości na podstawie trzech kolejnych umów darowizny. Z. G. wraz z żoną I. G. sprzedał też nieruchomości spółce (...) sp. z o.o. z siedzibą w G.. Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kamieniu Pomorskim A. M. prowadził przeciwko Z. G. kilkadziesiąt postępowań egzekucyjnych. W toku tych postępowań komornik dokonywał zajęcia ruchomości znajdujących się w miejscu prowadzenia gospodarstwa rolnego przez dłużnika, lecz nigdy nie doszło do licytacji tych ruchomości albowiem zostały one darowane przez dłużnika pozwanemu, wobec czego egzekucje w tym zakresie była umarzana. Część wierzycieli, których dotyczyły postępowania egzekucyjne w sprawach Km 1182/12, Kms 318/13, Km 1238/13, Km 575/13, Km 1764/13, Km 216/14 oraz wierzyciele hipoteczni zostali zaspokojeni w 2014 r. z kwoty uzyskanej ze sprzedaży przez małżonków G. nieruchomości na rzecz spółki (...) spółki z o.o.

W okresie 2014-2015 egzekucję przeciwko Z. G. prowadził również komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Świnoujściu K. C.. W toku tego postępowania dokonano zajęcia 10 ruchomości w postaci: przyczepy samochodowej lekkiej, trzech przyczep ciężarowych Autosan, trzech ciągników rolniczych, elewatora zbożowego, suszarni do zboża i trzody chlewnej, przy czym egzekucja z tych ruchomości została umorzona na wniosek wierzyciela. Komornik ustalił ponadto, że na dzień 17 lipca 2014 r. na dłużnika było zarejestrowanych 11 innych pojazdów i przyczep, lecz według oświadczenia dłużnika posiadane przez niego ruchomości zostały zbyte na rzecz syna M. G.. Egzekucja prowadzona z rachunku bankowego dłużnika w Banku Spółdzielczym w G. okazała się bezskuteczna natomiast innych składników majątku dłużnika nie ustalono.

Sąd Okręgowy ustalił również, że jednym z wierzycieli Z. G. była spółka (...) spółka jawna (...) w G. Spółce tej przysługiwała wierzytelność pieniężna stwierdzona dwoma tytułami wykonawczymi. W maju 2016 r. spółka ta złożyła do Sądu Okręgowego w Szczecinie przeciwko M. G. pozew o uznanie za bezskuteczną wobec niej umowy darowizny nieruchomości z dnia 23 maja 2014 r. (sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt VIII GC 239/16) i pozew o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny 39 ruchomości z dnia 24 maja 2014 r. (sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt VIII GC 238/16 a następnie I C 716/16) oraz do Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie pozew o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny suszarni marki D. z dnia 24 maja 2014 r. (sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt X GC 1019/16). W dniu 7 lipca 2016 r. M. G. zawarł z wymienioną spółką w formie aktu notarialnego ugodę (rep. A nr (...)), w której oświadczył, że uznaje w całości roszczenia tej spółki, ponadto uznał w całości wszystkie koszty postępowań sądowych oraz poprzedzających ich postępowań zabezpieczających i zobowiązał się zapłacić z tego tytułu wymienioną kwotę 96 279,63 zł. W celu zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniom tej spółki M. G. zobowiązał się zaspokoić w całości wierzytelność przysługującą jej wobec Z. G. stwierdzoną tytułami wykonawczymi I Nc 378/13 i I C 1556/14 poprzez:

- zapłatę kwoty 150 000 zł w terminie do 31 sierpnia 2016 r.

- przeniesienie na wymienioną spółkę prawa własności nieruchomości niezabudowanej stanowiącej działkę gruntu nr (...) położoną w G. przy ul. (...), gmina G., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) o wartości 35 000 zł w stanie wolnym od jakichkolwiek obciążeń lub praw osób trzecich, w terminie do dnia 8 lipca 2016 r.

- przeniesienie na rzecz wymienionej spółki prawa własności ruchomości o łącznej wartości nie mniejszej niż 38 626,47 zł w stanie wolnym od jakichkolwiek obciążeń lub praw osób trzecich w terminie do dnia 31 lipca 2016 r.

Spółka (...) sp.j. (...) w G. zobowiązała się w związku z powyższym cofnąć pozwy w sprawach I C 716/16, XGC 1019/16 i VIII GC 239/16 oraz wnioski egzekucyjne w sprawach KM 920/15 i KM 1274/15 po spełnieniu przez M. G. warunków opisanych szczegółowo w ugodzie.

W dniu 31 października 2016 r. M. G. zawarł z wymienioną spółką umowę zmiany ugody o tyle, że kwota 150 000 zł miała być płatna w dwóch ratach z czego kwota 110 000 zł do dnia 31 sierpnia 2016 r. a kwota 40 000 zł do dnia

31 sierpnia 2017 r. Ponadto strony zmieniły warunki, po spełnieniu których wierzyciel miał cofnąć pozew w sprawie VIII GC 239/16 i uzgodniły dodatkowo wpisanie hipoteki umownej do kwoty 60 000 zł na nieruchomości, która była przedmiotem niniejszego postępowania, tytułem zabezpieczenia obowiązku zapłaty przez M. G. na rzecz wymienionej spółki kwoty 40 000 zł w terminie do 31 sierpnia 2017r.

Następnie w dniu 29 listopada 2016 r. przed Sądem Okręgowym w Szczecinie w sprawie VIII GC 239/16 M. G. zawarł z (...) sp.j. (...) w G. ugodę sądową, w której oświadczył, że uznaje żądanie pozwu i zobowiązuje się ustanowić hipotekę umowną wskazaną wyżej w terminie do 31 sierpnia 2017 r. Wobec zawarcia ugody postępowanie w sprawie VIII GC 239/16 zostało umorzone postanowieniem z dnia 29 listopada 2016 r. Postanowienie to stało się prawomocne z dniem 7 grudnia 2016 r.

M. G. wywiązał się wobec (...) sp.j. (...)w G. z postanowień zawartej ugody z dnia 7 lipca 2016 r., przy czym zadłużenie Z. G. w kwocie 150 000 zł zostało rozliczona fakturami za zboże na łączną kwotę 150 543,40 zł.

Pismem z dnia 3 listopada 2016 r. pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do zapłaty na jego rzecz kwoty 156 717,22 zł stanowiącej sumę zadłużenia Z. G. stwierdzonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 7 października 2014 r. (sygn. akt I C 202/14) i wyrokiem Sądu Rejonowego w Świnoujściu z dnia 16 czerwca 2015 r. (sygn. akt VI C 92/15). Jednocześnie wskazał, że na skutek umowy darowizny z dnia 23 maja 2014 r. zawartej przez pozwanego z dłużnikiem ten ostatni stał niewypłacalny, wobec czego powodowi przysługuje roszczenie o uznanie tej umowy za bezskuteczną jako dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela. Pismo to odebrała matka pozwanego w dniu 21 listopada 2016 r.

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kamieniu Pomorskim A. M. aktualnie prowadzi przeciwko Z. G. postępowania egzekucyjne, w których łączna kwota egzekwowanych wierzytelności wynosi ok. 2,4 mln. W toku egzekucji sprzedana została nieruchomość rolna stanowiąca własność dłużnika za kwotę 700 000 zł, przy czym postanowienie o udzieleniu przybicia nie jest jeszcze prawomocne albowiem zostało zaskarżone przez dłużnika. Z. G. nie ma aktualnie żadnych dochodów a komornik nie ustalił innych składników majątku dłużnika z których mogłaby być prowadzona egzekucja.

Wierzytelność przysługująca powodowi wobec Z. G. została zaspokojona co do kwoty ok. 1000 zł.

Mając pod uwagę powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione, jako oparte na przepisie art. 527 § 1 k.c. Stwierdził, że przesłankami unormowanej w tej regulacji skargi pauliańskiej są:

- 1/ pokrzywdzenie wierzycieli, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową;
- 2/ działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli;
- 3/ wiedza lub możliwość – przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią.

Sąd Okręgowy powołał też przepis art. 534 k.c. i stwierdził, że powód dochował pięcioletniego terminu z tego przepisu. Uznał, że powód powołaniem się na dokument w postaci odpisu z aktu notarialnego z dnia 23 maja 2014 roku, rep. A nr (...), że w tym dniu pozwany zawarł z dłużnikiem powoda – Z. G. umowę darowizny, mocą której dłużnik darował pozwanemu prawo własności zabudowanej nieruchomości rolnej stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 4,11 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Na podstawie umowy darowizny pozwany uzyskał zatem nieodpłatnie korzyść majątkową w postaci prawa własności nieruchomości, której wartość została określona w umowie darowizny na 300 000 zł. Zdaniem tego Sądu nie budzi wątpliwości, że umowa darowizny została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, co stwierdził powołując art. 527 § 2 k.c. Zauważył, że z przeprowadzonych dowodów wynika, że przeciwko dłużnikowi Z. G. prowadzone były i nadal są postępowania egzekucyjne z wniosku kilkudziesięciu wierzycieli, a łączna suma egzekwowanych zobowiązań wynosi aktualnie ok. 2,4 mln zł. Egzekucja w sprawie KM 331/15 prowadzona na wniosek powoda na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 7 października 2014 r. (sygn. akt I C 202/14) jest właściwie bezskuteczna, albowiem jak wynika z zeznań powoda do tej pory komornik przekazał wierzycielowi ok. 1000 zł, co stanowi niewielki ułamek egzekwowanego roszczenia. Z zeznań komornika sądowego A. M. wynika

natomiast, że dłużnik nie ma żadnych składników majątku, z którego mogłaby być prowadzona skutecznie egzekucja. Ta sytuacja majątkowa dłużnika Z. G. jednoznacznie wskazuje, że dłużnik nie jest w stanie zaspokoić wierzyciela.

Następnie Sąd Okręgowy zajął się przesłanką istnienia po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzycieli. Podkreślił, że dłużnik stał się niewypłacalny na skutek dokonania darowizny, bowiem w myśl art. 529 k.c. jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, że działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy przypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. Domniemanie powyższe oznacza, że wierzyciel nie musi wykazywać, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To na pozwanym spoczywa w takim przypadku ciężar udowodnienia, że dłużnik dokonując darowizny nie zdawał sobie sprawy, że działa z pokrzywdzeniem wierzycieli. W ocenie Sądu Okręgowego w rozpoznawanej sprawie strona pozwana nie naprowadziła żadnych obiektywnych dowodów potwierdzających powyższą okoliczność, co pozwala przyjąć zgodnie z domniemaniem wyrażonym w art. 529 k.c., że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dodatkowo Sąd ten miał na względzie, że zawarcie umowy darowizny nieruchomości z dnia 23 maja 2014 r. było zbieżne czasowo z trzema innymi umowami darowizny – z dnia 24 maja 2014 r., na mocy których dłużnik zbył na rzecz pozwanego kilkadziesiąt rzeczy ruchomych wyzbywając się w ten sposób pozostałych wartościowych składników swojego majątku.

Co do przesłanki posiadania przez osobę trzecią, która uzyskała korzyść majątkową na podstawie czynności dokonanej przez dłużnika, wiedzy o tym, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, ewentualnie możliwość – przy zachowaniu należytej staranności – dowiedzenia się o tym Sąd Okręgowy stwierdził, że spełnienie powyższej przesłanki nie jest konieczne w przypadku określonym w art. 528 k.c. a więc gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. Biorąc pod uwagę, że w niniejszej sprawie pozwany nabył prawo własności nieruchomości nieodpłatnie, nie jest istotne dla oceny zasadności roszczenia powoda, czy pozwany wiedział, że dłużnik dokonując zaskarżonej czynności działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Niezależnie od tego Sąd Okręgowy zauważył, że ponieważ pozwany jest synem dłużnika, czyli osobą bliską dla dłużnika, należy zgodnie z treścią art. 527 § 3 k.c. domniemywać, że wiedział on, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Odnosząc się do próby pozwanego zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela w oparciu o przepis art. 533 k.c. Sąd Okręgowy stwierdził, że w przepisie tym chodzi o wskazanie takiego mienia dłużnika, co do którego można – z najwyższym stopniem prawdopodobieństwa graniczącym z pewnością – przyjąć, że pozwoli na zaspokojenie wierzyciela, natomiast pozwany nie wskazał jakiegokolwiek mienia należącego do dłużnika, z którego powód jako wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie. Przeciwnie – w toku przesłuchania w dniu 22 czerwca 2018 r. pozwany zeznał, że nie wie czy jego ojciec posiada jakikolwiek majątek i jednocześnie potwierdził, że nie osiąga on żadnych dochodów.

Nie przekonały Sądu Okręgowego również twierdzenia pozwanego jakoby przesłanką do zwolnienia go od zadośćuczynienia roszczeniu powoda było to, że zaspokoił on innego wierzyciela, a mianowicie (...) sp. j. (...) w G. Po pierwsze stosownie do art. 533 k.c. dla skutecznego zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania czynności za bezskuteczną musiałyby zaspokoić wiarygodność powoda przysługującą mu wobec dłużnika Z. G., a nie jakiegokolwiek innego wierzyciela. Co prawda pozwany miał prawo wyboru wierzyciela, którego chciał spłacić, jednakże konsekwencją tej arbitralnej decyzji pozwanego nie może być uprzywilejowanie jednego wierzyciela kosztem pozostałych. Brak jest też podstaw do przyjęcia, jak chce tego pozwany, że spłata wierzyciela (...) sp.j. pozbawiła go korzyści uzyskanej na skutek umowy darowizny z dnia 23 maja 2014r. ze względu na to, że spłata jakiej dokonał na rzecz tego wierzyciela przewyższyła wartość darowanej nieruchomości. Wnioskowanie pozwanego jest w ocenie Sądu Okręgowego nieuprawnione. Pozwany nadal jest właścicielem nieruchomości otrzymanej w wyniku darowizny, a zatem składnik, który wszedł do jego majątku na skutek tej umowy nadal w nim pozostaje. Ponadto Sąd miał na względzie, że wierzyciel (...) sp.j. złożył skargi paulińskie w odniesieniu do trzech umów darowizny i tylko jedna z nich dotyczyła darowizny nieruchomości z dnia 23 maja 2014 r., natomiast pozostałe dwie dotyczyły uznania za bezskuteczne darowizn, których przedmiotem było łącznie 40 ruchomości. Spłata tego wierzyciela przez pozwanego skutkowała tym, że wszystkie postępowania zainicjowane przez tego wierzyciela skargą paulińską zostały umorzone, natomiast pozwany uniknął konieczności znoszenia egzekucji z darowanych przedmiotów. W majątku pozwanego

pozostały zatem wszystkie darowane przedmioty i nie można przyjąć, że dokonując spłaty wierzyciela pozwany wyzbył się właśnie tej korzyści, którą uzyskał w wyniku umowy darowizny nieruchomości z dnia 23 maja 2014 r.

Uwzględniając powództwo w całości Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Pozwany wniósł apelację od tego wyroku, zaskarżając go w całości. Wyrokowi temu zarzucił:

- 1) błędne przyjęcie, że pozwany nie jest zwolniony z zadośćuczynienia roszczeniu powoda w sytuacji gdy wykazał, że zaspokoił innego wierzyciela pokrzywdzonego tą samą czynnością, a wysokość zaspokojenia przewyższa wartość uzyskanej korzyści.
- 2) błędne przyjęcie, że dla skutecznego zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu powoda żądającego uznania czynności za bezskuteczną pozwany musiałby zaspokoić wierzytelność powoda przysługującą mu wobec dłużnika Z. G., a nie jakiegokolwiek innego wierzyciela;
- 3) błędne przyjęcia, że spłata wierzytelności (...) sp. j. (...) w G. nie pozbawiła go korzyści uzyskanej na skutek umowy darowizny z 23 maja 2014 roku, gdyż pozwany nadal jest właścicielem darowanej mu nieruchomości, podczas gdy zaspokojenie wymienionego wierzyciela uczynił kosztem własnego majątku, a tym samym nie może być uznawany za podmiot, który nabył korzyść w następstwie zaskarżonej przez powoda czynności;
- 4) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia wyrażający się w przyjęciu, że pozwany zaspokajając innego wierzyciela dokonał arbitralnej decyzji uprzywilejowując go kosztem powoda, podczas gdy pozwany w chwili dokonywania tego zaspokojenia nie posiadał wiedzy o przysługujących powodowi wierzytelnościach w stosunku do Z. G.;
- 5) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia wyrażający się w przyjęciu, że dłużnik Z. G. nie ma żadnych składników majątku, z którego mogłaby być skutecznie prowadzona egzekucja, podczas gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że dłużnik posiada nieruchomości położone w K., a postanowienie o przybiciu wydane w następstwie ich sprzedaży w drodze licytacji nie jest prawomocne.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W uzasadnieniu apelacji pozwany rozwinął argumentację odnoszoną do poszczególnych zarzutów. Twierdząc, że dłużnik posiada majątek, z którego powód mógłby się zaspokoić pozwany wskazał, że ma on nieruchomości, które zostały zlicytowane na kwotę 700.000 złotych, jednakże postanowienie o przybiciu nie jest prawomocne.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

W niniejszej sprawie pozwany nie kwestionował, że dłużnik dokonując inkryminowanej przez powoda czynności darowizny na rzecz pozwanego działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Pozwany głównie wskazuje na istniejącą obecnie, natomiast nie w chwili tej czynności, brak korzyści z jej dokonania. W jego przekonaniu uniemożliwia to powodowi dochodzenie bezskuteczności czynności wskazanej w pozwie.

Zarzuty pozwanego przedstawione w apelacji odnoszą się w przeważającej części do oceny prawnej roszczenia powoda, dokonanej przez Sąd Okręgowy, Pozwany zmierza do jej skutecznego zakwestionowania w celu uwolnienia się od odpowiedzialności na podstawie art. 527 § 1 k.c., skutkującej obowiązkiem znoszenia egzekucji powoda z nieruchomości, której dotyczy podważana przez powoda czynność prawna dokonana przez pozwanego z dłużnikiem. Jedynie zarzut kwestionujący ustalenie, że dłużnik nie ma żadnych składników majątkowych, z których powód mógłby

się zaspokoić jest zarzutem kwestionującym ustalenia faktyczne, choć i tu zmierza do zakwestionowania skuteczności dokonania egzekucji z tych przedmiotów, które pozwany w apelacji wskazuje jako należące nadal do majątku dłużnika.

Odnosząc się w powyższym kontekście do poszczególnych zarzutów apelacji trzeba pamiętać, że przesłanki żądania uznania kwestionowanej w pozwie czynności za bezskuteczną są w znacznej mierze wyznaczone domniemaniem ich istnienia. Ma to miejsce między innymi w kwestii wiedzy pozwanego o pokrzywdzeniu wierzycieli dokonaną na rzecz pozwanego czynnością dłużnika (art. 527 § 3 k.c.), O ile więc pozwany obecnie twierdzi, że zaspokajając innego wierzyciela, który wystąpił z żądaniem uznania za bezskuteczne trzech czynności, nie wiedział o pokrzywdzeniu wierzyciela, to winien powyższe udowodnić, tego natomiast nie uczynił. Trzeba też pamiętać, że ewentualne wykonanie ugody zawartej z tym innym wierzycielem, o ile w ogóle nastąpiło, bowiem w tym zakresie pozwany nie przedstawił dowodów dokumentujących dokonanie ugodzonych z tym innym wierzycielem świadczeń, miało miejsce już po wezwaniu pozwanego przez powoda pismem z dnia 3 listopada 2016 roku wzywającym pozwanego do zapłaty zadłużenia dłużnika Z. G.. Po doręczeniu tego wezwania pozwany uznał powództwo tego innego wierzyciela, dokonał więc jego wyboru w celu zaspokojenia, kosztem powoda. Powyższe nie może korzystać z ochrony nie tylko w świetle art. 533 k.c., ale też w kontekście oceny, czy pozwany uzyskał korzyść z czynności podważanej przez powoda.

Reasumując należy stwierdzić, że pojęcie korzyści pozwanego z kwestionowanej czynności nie może odnoszone do momentu zaspokojenia pozwanego przez innego wierzyciela, lecz do momentu dokonania tej czynności, a już najpóźniej do chwili wezwania pozwanego do zaspokojenia powoda w zakresie zobowiązania dłużnika. Kwalifikacja korzyści w odniesieniu do chwili podjęcia czynności, której dotyczy skarga pauliańska, znajduje też podstawę w art. 528 k.c. Tym samym niezasadny jest zarzut błędnego ustalenia przez Sąd Okręgowy, że pozwany zaspokajając innego wierzyciela, podjął arbitralną decyzję o jego uprzywilejowaniu kosztem powoda, jak też zarzut błędnego przyjęcia przez ten Sąd, że spłata innego wierzyciela nie pozbawiła pozwanego korzyści uzyskanej na skutek darowizny dokonanej ze strony dłużnika na rzecz pozwanego.

Podobnie należy ocenić zarzut kwestionujący ocenę prawną Sądu Okręgowego wskazującą na brak zwolnienia się pozwanego „z zadośćuczynienia roszczeniu powoda” w sytuacji zaspokojenia innego wierzyciela, a także zarzut niezasadności przyjęcia, że pozwany w celu skutecznego zwolnienia musiałby zaspokoić powoda. Skarżący formułując te zarzuty pomija treść art. 533 k.c., który reguluje warunki zwolnienia się osoby, która uzyskała korzyść z czynności zawartej z dłużnikiem, z obowiązku zadośćuczynienia wierzycielowi, a więc w którym nie ma mowy o takim zwolnieniu w podanych przez niego okolicznościach. Słusznie Sąd Okręgowy uznał w kontekście tej regulacji, że pozwany ani nie wskazał majątku dłużnika, z którego powód może się zaspokoić, ani nie wykazał, a nawet nie twierdził, że zaspokoił powoda. Na właśnie takie okoliczności w celu zwolnienia osoby, która uzyskała korzyść z czynności dłużnikiem, wyraźnie wskazuje treść powołanego przepisu.

W tym miejscu należy też odnieść się do zarzutu niezasadności przyjęcia, że dłużnik nie posiada majątku, z którego powód mógłby się zaspokoić w zakresie posiadanych w stosunku do dłużnika wierzytelności. Zgodnie z powołanym wyżej art. 533 k.c. osoba trzecia w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. może uwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela, między innymi jeżeli wskaże wierzycielowi wystarczające do zaspokojenia mienie dłużnika. Twierdzenia w apelacji, że dłużnik „posiada nieruchomości położone w K., a postanowienie o przybiciu wydane w następstwie sprzedaży tychże nieruchomości w drodze licytacji nie jest prawomocne” wcale nie świadczy o takim wskazaniu, nawet gdyby uznać – ku czemu nie ma wystarczających podstaw – że dłużnik faktycznie jest właścicielem określonych nieruchomości (skarżący nie skonkretyzował nawet ich co do tożsamości). Niezależnie od tego niezbędne byłoby wykazanie, że zachodzi możliwość zaspokojenia się właśnie tego wierzyciela z tych nieruchomości. O takim wykazaniu nie może być mowy w niniejszej sprawie.

Jak widać, bez wystarczającej doniosłości prawnej, która mogłaby skutkować zwolnieniem pozwanego od zadośćuczynienia roszczeniu powoda, jest zawarte w apelacji twierdzenie skarżącego, że dłużnik posiada nieruchomości, z których możliwe jest zaspokojenie powoda.

Mając na uwadze powyższe należało uznać, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu, co uzasadniało oddalenie apelacji na podstawie art. 385 k.c., jako bezzasadnej.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego jest konsekwencją wyniku sprawy co do jej istoty, a więc zastosowania zasady odpowiedzialności za ten wynik (art. 98 § 1 k.p.c.). Powód wygrał sprawę w całości w tej fazie postępowania, toteż mając na uwadze przytoczoną zasadę należą mu się koszty. Ograniczyły się one w niniejszej sprawie do wynagrodzenia pełnomocnika powoda, które zostało ustalone na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Artur Kowalewski Leon Miroszewski Zbigniew Ciechanowicz